

telj. Regulacija je nujno potrebna in sodi med najvažnejše zadeve, katere je na Primorskem rešiti, med tiste, katerih nikakor ni odkladati, a ob sebi je umevno, da jo bo plačal davkoplačevavec, saj učitelj davkoplačevavcu največ koristi. Če je kranjski davkoplačevavec, ki se tudi ne valja v izobilju, zmogel troške za regulacijo učiteljskih plač, jih zmore tudi primorski.

Od nekdanj je bila naša zahteva, da mora biti učitelj naš, ves naš, da z veseljem izpolnjuje svoj težavni, a velevažni poklic. Učitelj je eden poglavitnih stebrov v naši narodni organizaciji, v njegovih rokah je več ali manj usoda prihodnje generacije, a kako naj izpolnjuje svojo nalogo, ako nima za življenje niti najpotrebnejšega, ako mora živeti kakor kak pisar in često še slabše?

Regulacija učiteljskih plač ni nobena milost, kakor menda meni primorsko časopisje; učiteljstvu ni treba zanjo beračiti, ker ima pravico zahtevati, naj se njegovo težko in pošteno delo tudi pošteno plača, in primorsko učiteljstvo sme regulacijo plač toliko bolj zahtevati, ker mu nihče ne more odrekati priznanja, da svoj poklic z unemo, vestno in točno izvršuje.

Kranjska dežela je napela vse sile, da je svojemu učiteljstvu zagotovila dostojno eksistenco. V očigled temu je nemogoče, da bi druge sosedne kronovine zaostale, in so primorski poslanci vezani, da se za učiteljstvo zavzame. Pričakujemo, da to brez odlašanja storé in to v interesu učiteljstva, v interesu šolstva in v interesu vsega prebivavstva. Preziranje opravičene zahteve primorskih učiteljev bi moglo imeti najžalostnejših posledic ne samo za šolstvo na Primorskem, ker bi učitelji trumoma bežali iz dežele in bi zmanjkalo naraščaja, ampak tudi za vso našo narodno stvar, in radi tega upamo, da ne apelujemo zaman na poslance, ampak da bodo ti nemudoma storili vse, kar treba, da se ugodno dožene to prevažno, če ne najvažnejše primorsko vprašanje.

Potreba III. mestne deške šole v Ljubljani.

(Govoril v seji občinskega sveta dne 25. vinotoka občinski svetnik
Jakob Dimnik.)

Slavni občinski svet!

Da je prišel naš prečastiti gospod župan pred slavni občinski svet z vprašanjem o ustanovitvi, oziroma zgradbi III. slovenske deške šole, gotovo ni storil tega brez opravičenega vzroka, zakaj njemu so kot predsedniku c. kr. mestnega šolskega sveta gotovo dobro znane razmere ljubljanskega ljudskega šolstva in kot tak tudi prav dobro vé, da so vse mestne šole do zadnjega kotička prenapolnjene.

Temu v dokaz navajam le par slučajev. Na II. mestni deški šoli na Cozovi cesti so izpremenili zaradi prenapolnjenih razredov že pred kakimi petnajstimi leti bivše garderobe v učne sobe. Taki sobi sta na tej šoli dve. Vsaka meri po 30 m². Po § 8. ministerjalnega ukaza z dne 19. mal. srpana 1875. l. je potreben vsakemu učencu prostor 0,6 kvadratnih metrov. Če bi ravnali pravilno, bi smelo biti v taki sobi približno le 18 učencev, v istini jih je pa 44! Oder te sobe meri 2,7 m², a na odru je tabla, kateder, stol in prav tik table pa velika omara za shranjevanje šolskih potrebščin. Pri pisanju na tablo se mora vstopiti učenec zaradi tega, ker stoji omara tik table,

proti desni ter piše takorekoč za sabo, namesto pred sabo; vrhu tega je pa vedno v nevarnosti, da ne pade v znak, sreča je le, v tem slučaju namreč, da stoje klopi tik odra, in bi ne mogel pašiti nizko. Če hoče priti učenec na svoj prostor, mora stopiti najprvo na oder in potem po zelo ozkem prehodu sredi sobe na odkazani prostor. Klopi so potisnjene po dve in dve skupaj do zidu; vsled tega ne more priti učitelj s tretjim in četrtim učencem nikdar v dotiko, da bi mu kazal in popravil naloge. Luč pada na šolsko tablo od zadej. Tabla se vsled tega blišči in učenci se vijejo na vse strani, da bi videli, kaj je pisano na tabli. Ventilacije ni nič; mislite si lahko, častita gospoda, kakšen je vzduh v tej sobi. To vpliva silpo slabo na zdravje učencev in na zdravje učiteljevo. Tudi za učitelja moramo skrbeti, da si v takih prenapolnjenih sobah ne kvari po nepotrebem zdravja, ki je drago za njegovo družino. Pa ne samo z zdravstvenega, ampak tudi s pedagoškega in didaktičkega stališča so prenapolnjeni razredi v veliko škodo učencem in učitelju. Učitelj se trudi na vso moč, da bi zadostil vsem zahtevam, a tega mu ni pri najboljši volji mogoče doseči in vsled tega ne donša prenapolnjena šola učencem, oziroma starejšim tistih koristi, katere pričakujejo od nje.

S prenapolnjenimi razredi se preobkladajo torej učenci in učitelj. Kako slabo vplivajo prenapolnjeni razredi in pa preobloženje učitelja z delom na zdravje učiteljevo, o tem se je razpravljalo na letošnjem shodu naravoslovcev v Düsseldorfu. O tem predmetu je poročal ravnatelj Dahn iz Brunšvika. V ta namen je razposlal na 50 učiteljskih zborov vprašalne pole. Na podstavi odgovorov na ta vprašanja je prišel do zaključka, da vplivajo prenapolnjeni razredi zelo slabo ne samo na zdravje učencev, ampak posebno še na zdravje učiteljevo. Učiteljevo delo je mučno. Ravnatelj Dahn je dokazal, da dočaka od 1300 učiteljev iz provincije brandenburške komaj 40 učiteljev šestdeseto leto starosti! Le redkokdaj doživi kak učitelj sedemdeseto leto! V provinciji pozenski sta od 2119 učiteljev dočkala le dva petinšestdeseto leto!

S petinpetdesetim letom je delavska moč z delom in učenci preobloženega učitelja izžeta! O vzroku temu pravi omenjeni ravnatelj doslovno: „Schuld an diesem Übelstand ist, dass den Lehrern nach und nach zu viel aufgepackt worden sei. Durch eine falsche Sparsamkeit sind die Classen zumeist überfüllt! Der Lehrer kann dadurch naturgemäss nur mit der grössten Anstrengung das vorgeschriebene Pensum bewältigen. Von einem erzieherischen Unterricht kann überhaupt keine Rede sein.“

Iz tega je razvidno, častita gospoda, da so prenapolnjeni razredi v veliko škodo šolstvu, a učitelja pa spravijo v prezgodnji grob. Reklo se mi bode morebiti, temu nedostatku na drugi mestni šoli se pride lahko v okom, če se škartira voditeljevo stanovanje ter izpremeni v šolske sobe. Jaz bi protestoval proti temu in žal mi je, da tudi voditelj na I. mestni šoli nima stanovanja v šoli. Voditelj je odgovoren za šolsko poslopje; če pa nima stanovanja v šoli, pa tisti čas, ko ga ni v šoli, ponoči ali med počitnicami, ni nobenega pravega gospodarja v šoli, vsled česar poslopje večkrat kakorkoli že trpi. Čestokrat mora občevati voditelj tudi s strankami, a vedno pa ne more sedeti v pisarni; če pa stanuje v šoli, ga najdejo stranke lahko v stanovanju. V tisti dobi, ko se je gradilo poslopje I. mestne šole, je počil glas: Voditelj ne sme bivati v

šoli zaradi nalezljivih bolezní v družini, katere bi se lahko prenesle na šolske otroke. Dandanes na to nihče več ne drži, saj se napravi lahko v voditeljevo stanovanje poseben vhod.

Letos se gradi novo gimnazijsko poslopje in ravnatelj bo imel tudi svoje stanovanje v njem in sicer s posebnim vhodom. Ko bi bilo kaj nevarnosti zaradi nalezljivih bolezní, bi učna uprava tega gotovo ne privolila. Na realki in na učiteljišču imata ravnatelja tudi stanovanje v šoli, in vendar ni bilo nikdar slišati o kaki nevarnosti za zdravje učencev vsled tega. I. mestna šola je menda edina šola na Kranjskem, v kateri ni voditeljevega stanovanja in če bi bilo le mogoče, bi bil jaz koj za to, da se popravi ta nedostatek in nikdar bi pa ne bil za to, da bi se škartiralo voditeljevo stanovanje na II. mestni šoli na Cojzovi cesti.

Take so torej razmere na II. mestni šoli; preidimo sedaj k I. mestni šoli v Komenskega ulicah. Gospod poročevavec šolskega in finančnega odseka povdarja, da so vsi razredi prenapolnjeni in da ni nič več prostora za učila. V ta namen priporoča, da bi se prizidalo severnemu traktu šest sob, češ, za par let bo že pomagano. Jaz sem, slavna gospoda, odločno proti temu prizidku. Prizidek bi veljal okolo 30—40.000 gld. Kakor bom pozneje dokazal, priraste v Ljubljani vsako leto nad sto šolskih otrok. V treh, štirih letih bi bile te sobe zopet polne in bili bi tam, kjer smo danes: zidati bi morali tretjo mestno šolo in denar, ki bi ga izdali za prizidek — ne oziraje se na to, da bi se s prizidkom pokvarilo sedanje krasno šolsko poslopje — bi bil izdan po nepotrebnem. Pa tudi ne verjamem, da bi šolsko oblastvo privolilo ta prizidek, kajti že sedaj je na tej šoli enajst razredov in v par letih bi jih bilo pa petnajst, ali pa še več. Ljudska šola s toliko razredi bi bila nekak „unicum“ v Avstriji. To bi se reklo, šolskega voditelja preobkladati z delom in ga trpinčiti ter mu kopati prezgodnji grob. In kaj bi bili na boljem, gospoda moja, s tako šolo? Voditelj bi moral zanemarjati vodstvo, ali šolo, ali pa oboje skupaj. Kdo bi imel škodo? Nihče drugi, kakor otroci, oziroma davkoplačevalci. (Občinski svetovavec g. dr. Požar kaže s prstom na poročevavca, g. ravnatelja Senekoviča.) Gospod tovariš dr. Požar kaže na g. ravnatelja Senekoviča, češ, ta ima tudi toliko razredov na gimnaziji. Ali, gospoda moja, treba je pa pomisliti in jemati v poštev, da ima gimnazijski ravnatelj svojega pisarniškega adjunkta, ki mu pomaga opravljati pisarniški posel in vrh tega ima samo 3 do 4 ure pouka, dočim voditelj na I. mestni deški šoli nima nikakega pomagača in poleg tega še 24 ur šole. Že ti vzroki ne govore za prizidek, ampak za III. mestno šolo.

Na podstavi števila otrok, ki pohajajo I. in II. mestno šolo, oziroma števila razredov, ki jih imata te dve šoli, govori pa tudi zakon za ustanovitev nove šole. Na obeh teh šolah obstoje vzporedni razredi že po 10 in nekateri še več let; § 12. zakona z dne 29. malega travna 1873. l. pa pravi: „Šola, katera je bila že pet let prisiljena, večje število svojih letnih stopinj ali razredov ločiti v vzporedne razrede, je po preteku tega časa ločiti takoj v dve šoli.“

Seveda, častita gospoda, šola stane denar, in marsikdo pravi, da je prepričan o potrebi tretje mestne šole in bi prav rad glasoval za njo, ko bi imeli le denarja. Jaz pa pravim, če ga ni, ga moramo pa dobiti in poprej se moramo odpovedati vsemu drugemu, kakor pa šoli. „Denar, izdan za šolo, ni zavržen, ampak je plodonosno naložen.“

Te besede je govoril v lanskem zasedanju deželnega zbora kranjskega mož blagega spomina, prerano umrli poslanec Viktor Globočnik. In ko je neki poslanec katoliško-narodne stranke priporočal g. deželnemu predsedniku, naj bi deželni šolski svet bolj štedil z razširjanjem že obstoječih šol in še bolj z ustanovljanjem novih šol, češ, da dežela ne more zmagavati tega bremena, mu je odgovoril Nj. ekscelenca baron Hein: „Stroški za šolo so neizogibni in še daleko nismo tam, kjer bi morali biti.“ Gospoda moja, tudi v Ljubljani še nismo glede šolstva tam, kjer bi morali biti in tudi stroški za ljubljansko šolstvo so neizogibni. To hočem dokazati še z naslednjimi številkami, ki kažejo, kako raste leto za letom število šolskih otrok.

Leta 1889. je obiskovalo mestne šole 1998 dečkov in 1609 deklic, skupaj torej 3607 otrok. Koncem letošnjega šolskega leta je pa bilo 2246 dečkov in 2337 deklic, skupaj 4583 otrok. V devetih letih je narastlo torej v ljubljanskih šolah 976 otrok, vsako leto torej povprečno 108 otrok. Očividno je, da bi bil v par letih prizidek na I. mestni šoli napolnjen in bi se nikakor ne mogli izogniti III. mestni šoli.

Poglejmo še, kako so se razširjale v zadnjih devetih letih obstoječe mestne šole.

I. mestna šola	je imela 1889. l.	8 razr.;	danes ima 11 razr.
II. „ „ „ „	9 „ „	10 „	
Slov. dekl. „ „	6 „ „	11 „	
Uršulinska „ „	11 „ „	13 „	
N. deška „ „	1 „ „	5 „	
N. dekliška „ „	3 „ „	8 „	
Barjanska „ „	1 „ „	2 „	
Marijanišče „ „	2 „ „	4 „	
Lichtenth. „ „	3 „ „	8 „	

Pred devetimi leti so imele torej ljubljanske mestne šole 44 razredov, danes jih imajo 71; prirastlo je torej v devetih letih 27 razredov, ali na leto povprečno 3 razredi.

Če pomislimo, da so vsi razredi mestnih šol prenapolnjeni do zadnjega kotička, govoré te številke dovolj jasno za potrebo III. mestne deške šole.

Pa še nekaj, gospoda moja! Mi vsi, kar nas je tu, zastopamo napredne ideje ter smo pristasi napredne stranke. Kot taki moramo pa tudi skrbeti, da si tudi šolstvo tako uredimo, da bo odgovarjala ta uredba naprednim idejam. Poglejmo si n. pr. ljubljanske šole katoliško-narodne stranke. Šola v Lichtenthurnovem zavodu je glede notranje oprave in glede poslopja samega najvzornejša šola na Kranjskem.

Schulvereinska šola je tudi vzorno opravljena ter ne sprejema nikdar več otrok v en razred, kakor določa zakon in šolskozdravstveni predpisi. Prav tako je tudi z vadnico. Zato se ne smemo preveč čuditi, če pošilja marsikak naprednjak svojega otroka v te zavode, namesto v prenapolnjene in zakonitim higijeničnim predpisom ne zadostujoče slovenske mestne šole!

To so torej nagibi in vzroki, ki so me prepričali o potrebi III. mestne šole. Želim pa, da bi bil tudi slavni občinski svet tako prepričan o tej potrebi kakor jaz ter se natančno informoval o razmerah ljubljanskega ljudskega šolstva; zato ne stavim še danes predloga o zgradbi III. mestne deške šole, ampak predlagam sledeče:

1.) Magistratu se naroča, da izposluje póttem c. kr. mestnega šolskega sveta natančnih podatkov in dokazov o potrebi III. mestne deške šole. (Sprejeto.)

2.) Ti podatki in dokazi naj se čimprej predlože občinskemu svetu s primernimi nasveti in predlogi. (Sprejeto.)

3.) Preko predloga šolskega in finančnega odseka glede prizidka na I. mestni šoli se preidi na dnevni red. (Odklonjeno.)

Ustavoznanstvo.

(Spisal Fr. Orožen.)

N.

Šolstvo.

2. Okrajni šolski svet.

(Dalje.)

Okrajni šolski svet ima višji nadzor nad ljudskimi šolami v dotičnem šolskem okraju. Šolski okraji na Kranjskem se strinjajo s političnimi okraji, kar zadeva njih okoliše. Na Štajerskem n. pr. se strinja šolski okraj s sodnijskim okrajem. Mesta s posebnim občinskim zakonom ali statutom (n. pr. Ljubljana) so poseben šolski okraj.

Člani okrajnega šolskega sveta so: a) Predstojnik političnega okrajnega oblastva kot predsednik. b) Eden duhovnik za vsako tistih verozakonskih družeb, katerih dušno število znaša v okraju čez 2000. Izvolitev gre škofijskemu oblastvu, oziroma senijoratu. c) Dva zvedenca v učitelstvu, katera se izvolita od okrajne učiteljske skupščine. d) Dva uda, izvoljena od okrajnega zastopa; kjer pa okrajnih zastopov ni, voli dva uda deželni odbor. Predsednikovega namestnika voli okrajni šolski svet.

V mestih s posebnim statutom so člani mestnega šolskega sveta, ki ima področje krajnega in okrajnega šolskega sveta: 1. Predsednik je župan; njegov namestnik v mestnem magistratu njega nadomestuje tudi v predsedništvu mestnega šolskega sveta. 2. Vsaka verozakonska družba, katere dušno število šteje čez 500 duš, ima v zastopu po enega duhovnika. 3. Učiteljska skupščina mestnega šolskega okraja voli iz svoje srede dva uda. 4. Občinski zastop voli iz svoje srede ali izmed drugih dva uda. 5. Šolski nadzornik mestnega šolskega okraja.

Okrajni šolski svet se shaja najmanj po enkrat v mesecu k rednemu posvetovanju. Če treba, pa se skličejo izredne seje. Za veljavno sklepanje mora biti pričujoča večina udov. Pritožbe zoper razsodbe okrajnega šolskega sveta gredo na deželni šolski svet. V nujnih slučajih sme predsednik neposredne naravnave narejati, pa si mora v najbližnji seji pridobiti privolitev okrajnega šolskega sveta.

Minister za bogočastje in nauk imenuje za vsak okraj enega okrajnega šolskega nadzornika za dobo šest let in tam, kjer bi posebne okolščine to zahtevale, tudi več šolskih nadzornikov. Včasih pa ima okrajni šolski nadzornik po več šolskih okrajev. Nadzor nad učenjem veroznanstva ne spada pod okrajnega šolskega nadzornika, ampak pod višjo cerkveno gosposko. Okrajni šolski nadzornik ima dolžnost, šole občasno obiskovati in ogledovati. On ima pravico, v didaktično-pedagogičnih stvareh nasvetovati in opažene napake odvrniti. On tudi vodi okrajne učiteljske konferencije. Okrajni šolski nadzorniki imajo dajati o svojem poslovanju okrajnemu šolskemu svetu poročila, katera se morajo predlagati s sklepi,

zarad tega narejenimi, vred deželnemu šolskemu svetu in ta pošilja posebna poročila ministerstvu za bogočastje in nauk. Okrajni šolski nadzorniki dobivajo za svoje poslovanje splošni znesek iz državnih pomočkov.

Okrajnemu šolskemu svetu in okrajnemu šolskemu nadzorniku gre častni naslov „cesarski kraljevi“.

3. Deželni šolski svet.

C. kr. deželni šolski svet je najvišje šolsko oblastvo v deželi in sicer za ljudske in meščanske šole, učiteljska in vadnice, srednje šole (gimnazije, realne gimnazije in realke), kakor tudi za vse v obseg istih spadajoče privatne in posebne učilnice, v kolikor te stojé pod najvišjim vodstvom ministerstva za bogočastje in nauk.

Deželni šolski svet kranjski obstoji: 1.) iz deželnega načelnika, ali namestnika, od njega imenovanega, kot predsednika; 2.) iz dveh poslancev deželnega odbora; 3.) iz enega poročevalca za upravne in gospodarstvene šolske zadeve; 4.) iz deželnih šolskih nadzornikov; 5.) iz dveh katoliških duhovnikov; 6.) iz dveh udov učiteljskega stanu; 7.) iz enega poslanca občinskega zastopa ljubljanskega. Pod številko 3, 4, 5 in 6 navedene ude imenuje cesar. Opravilna doba pod številko 5, 6 in 7 omenjenih udov traja šest let, opravilna doba odposlancev deželnega odbora se pa ravna po času mandata deželnega odbora. Udje učiteljskega stanu dobivajo opravilno pristojbino iz državnih novcev.

Deželni šolski svet nadgleduje nad okrajnimi in krajnimi šolskimi sveti, ima na skrbi in vodi učiteljska in k njim spadajoče vadnice. Nadalje potrjuje ravnatelje in učitelje na srednjih šolah, vzdržanih po občinskih pomočkih, varujoč posebne pravice, katere gredo občinam, družbam in privatnim osebam; tudi izreče svoje mnenje o učnih črtežih, učnih pomočkih in učnih knjigah za srednje in strokovne šole in daja letna poročila o stanju vsega šolstva v deželi na ministerstvo za bogočastje in nauk. Vseučilišča in višje šole sploh ne spadajo v področje deželnega šolskega sveta.

Seje deželnega šolskega sveta so ali redne ali izredne. Zadeve, zastran katerih se mora storiti katera razsodba ali izročiti ministerstvu za bogočastje in nauk katero mnenje ali nasvet, se obravnavajo zborno, vse druge zadeve se pa rešijo pod osebnim odgovorom predsednika, kateri mora v vsaki seji naznaniti deželnemu šolskemu svetu naravnave, narejene v tem času. Pritožbe zoper razsodbe deželnega šolskega sveta gredo na ministerstvo za bogočastje in nauk. Vlagati se morajo pri deželnem šolskem svetu in imajo odložno moč, če se to zgodi v 14 dnevih po razodetju izpodbite razsodbe. V nujnih slučajih utegne predsednik narediti neposrednje odredbe, a mora v najbližnji seji si dobiti privolitev deželnega šolskega sveta.

Deželnih šolskih nadzornikov posebni poklic je, imeti naravni vpliv na pedagogično-didaktične zadeve šol po občasnih ogledih, voditi preskušnje, čuvati nad poslovanjem šolskih ravnateljev, krajnih in okrajnih šolskih svetov itd. Deželni načelnik pa sme za posamezne slučaje izročiti opravila te vrste tudi drugim udom deželnega šolskega sveta. Nadzorniki dajejo zastran tega svojega poslovanja poročila deželnemu šolskemu svetu, kateri zopet poroča ministerstvu za bogočastje in nauk.

2.) Ti podatki in dokazi naj se čimprej predlože občinskemu svetu s primernimi nasveti in predlogi. (Sprejeto.)

3.) Preko predloga šolskega in finančnega odseka glede prizidka na I. mestni šoli se preidi na dnevni red. (Odklonjeno.)

Ustavoiznanstvo.

(Spisal Fr. Orožen.)

N.

Šolstvo.

2. Okrajni šolski svet.

(Dalje.)

Okrajni šolski svet ima višji nadzor nad ljudskimi šolami v dotičnem šolskem okraju. Šolski okraji na Kranjskem se strinjajo s političnimi okraji, kar zadeva njih okoliše. Na Štajerskem n. pr. se strinja šolski okraj s sodnijskim okrajem. Mesta s posebnim občinskim zakonom ali statutom (n. pr. Ljubljana) so poseben šolski okraj.

Člani okrajnega šolskega sveta so: a) Predstojnik političnega okrajnega oblastva kot predsednik. b) Eden duhovnik za vsako tistih verozakonskih družeb, katerih dušno število znaša v okraju čez 2000. Izvolitev gre škofijskemu oblastvu, oziroma senijoratu. c) Dva zvedenca v učitelstvu, katera se izvolita od okrajne učiteljske skupščine. d) Dva uda, izvoljena od okrajnega zastopa; kjer pa okrajnih zastopov ni, voli dva uda deželni odbor. Predsednikovega namestnika voli okrajni šolski svet.

V mestih s posebnim statutom so člani mestnega šolskega sveta, ki ima področje krajnega in okrajnega šolskega sveta: 1. Predsednik je župan; njegov namestnik v mestnem magistratu njega nadomestuje tudi v predsedništvu mestnega šolskega sveta. 2. Vsaka verozakonska družba, katere dušno število šteje čez 500 duš, ima v zastopu po enega duhovnika. 3. Učiteljska skupščina mestnega šolskega okraja voli iz svoje srede dva uda. 4. Občinski zastop voli iz svoje srede ali izmed drugih dva uda. 5. Šolski nadzornik mestnega šolskega okraja.

Okrajni šolski svet se shaja najmanj po enkrat v mesecu k rednemu posvetovanju. Če treba, pa se skličejo izredne seje. Za veljavno sklepanje mora biti pričujoča večina udov. Pritožbe zoper razsodbe okrajnega šolskega sveta gredo na deželni šolski svet. V nujnih slučajih sme predsednik neposredne naravnave narejati, pa si mora v najbližnji seji pridobiti privolitev okrajnega šolskega sveta.

Minister za bogočastje in nauk imenuje za vsak okraj enega okrajnega šolskega nadzornika za dobo šest let in tam, kjer bi posebne okolščine to zahtevale, tudi več šolskih nadzornikov. Včasih pa ima okrajni šolski nadzornik po več šolskih okrajev. Nadzor nad učenjem veroznanstva ne spada pod okrajnega šolskega nadzornika, ampak pod višjo cerkveno gosposko. Okrajni šolski nadzornik ima dolžnost, šole občasno obiskovati in ogledovati. On ima pravico, v didaktično-pedagogičnih stvareh nasvetovati in opažene napake odvrniti. On tudi vodi okrajne učiteljske konferencije. Okrajni šolski nadzorniki imajo dajati o svojem poslovanju okrajnemu šolskemu svetu poročila, katera se morajo predlagati s sklepi,

zarad tega narejenimi, vred deželnemu šolskemu svetu in ta pošilja posebna poročila ministerstvu za bogočastje in nauk. Okrajni šolski nadzorniki dobivajo za svoje poslovanje splošni znesek iz državnih pomočkov.

Okrajnemu šolskemu svetu in okrajnemu šolskemu nadzorniku gre častni naslov „cesarski kraljevi“.

3. Deželni šolski svet.

C. kr. deželni šolski svet je najvišje šolsko oblastvo v deželi in sicer za ljudske in meščanske šole, učiteljska in vadnice, srednje šole (gimnazije, realne gimnazije in realke), kakor tudi za vse v obseg istih spadajoče privatne in posebne učilnice, v kolikor te stojé pod najvišjim vodstvom ministerstva za bogočastje in nauk.

Deželni šolski svet kranjski obstoji: 1.) iz deželnega načelnika, ali namestnika, od njega imenovanega, kot predsednika; 2.) iz dveh poslancev deželnega odbora; 3.) iz enega poročevalca za upravne in gospodarstvene šolske zadeve; 4.) iz deželnih šolskih nadzornikov; 5.) iz dveh katoliških duhovnikov; 6.) iz dveh udov učiteljskega stanu; 7.) iz enega poslanca občinskega zastopa ljubljanskega. Pod številko 3, 4, 5 in 6 navedene ude imenuje cesar. Opravilna doba pod številko 5, 6 in 7 omenjenih udov traja šest let, opravilna doba odposlancev deželnega odbora se pa ravna po času mandata deželnega odbora. Udje učiteljskega stanu dobivajo opravilno pristojbino iz državnih novcev.

Deželni šolski svet nadgleduje nad okrajnimi in krajnimi šolskimi sveti, ima na skrbi in vodi učiteljska in k njim spadajoče vadnice. Nadalje potrjuje ravnatelje in učitelje na srednjih šolah, vzdržanih po občinskih pomočkih, varujoč posebne pravice, katere gredo občinam, družbam in privatnim osebam; tudi izreče svoje mnenje o učnih črtežih, učnih pomočkih in učnih knjigah za srednje in strokovne šole in daja letna poročila o stanju vsega šolstva v deželi na ministerstvo za bogočastje in nauk. Vseučilišča in višje šole sploh ne spadajo v področje deželnega šolskega sveta.

Seje deželnega šolskega sveta so ali redne ali izredne. Zadeve, zastran katerih se mora storiti katera razsodba ali izročiti ministerstvu za bogočastje in nauk katero mnenje ali nasvet, se obravnavajo zbornno, vse druge zadeve se pa rešijo pod osebnim odgovorom predsednika, kateri mora v vsaki seji naznaniti deželnemu šolskemu svetu naravnave, narejene v tem času. Pritožbe zoper razsodbe deželnega šolskega sveta gredo na ministerstvo za bogočastje in nauk. Vlagati se morajo pri deželnem šolskem svetu in imajo odložno moč, če se to zgodi v 14 dnevih po razodetju izpodbite razsodbe. V nujnih slučajih utegne predsednik narediti neposrednje odredbe, a mora v najbližnji seji si dobiti privolitev deželnega šolskega sveta.

Deželnih šolskih nadzornikov posebni poklic je, imeti naravni vpliv na pedagogično-didaktične zadeve šol po občasnih ogledih, voditi preskušnje, čuvati nad poslovanjem šolskih ravnateljev, krajnih in okrajnih šolskih svetov itd. Deželni načelnik pa sme za posamezne slučaje izročiti opravila te vrste tudi drugim udom deželnega šolskega sveta. Nadzorniki dajejo zastran tega svojega poslovanja poročila deželnemu šolskemu svetu, kateri zopet poroča ministerstvu za bogočastje in nauk.

Dežele	š t e v i l o			
	členov dežel- nega šolskega sveta	deželnih šolskih nad- zornikov	šolskih okrajev	okrajnih šol- skih nadzor- nikov
Dolenja Avstrija	22	7	28	29
Gorenja Avstrija	14	2	14	11
Salzburško	10	2	5	3
Tirolsko	19	3	26	22
Predarelsko	13	2	3	3
Koroško	11	2	8	14
Štajersko	13	2	68	18
Kranjsko	11	1	12	8
Trst z okolico	—	} 3	} 12	} 14
Goriško in Gradišče . . .	10			
Istra	8			
Dalmacija	10	2	13	10
Češko	33	11	93	80
Moravsko	20	6	38	47
Šlezija	14	2	10	7
Galicija	19	8	76	54
Bukovina	13	1	10	11
Skupaj	240	54	416	331

(Dalje prih.)

Naši dopisi.

Iz Vodice. Naša dosedanja šola ni bila nič boljša in nič slabša, kakor so vse stare šole. Krajni šolski svet je že pred 15. leti uvidel potrebo nove stavbe, a nedostajalo mu je novcev, še bolj pa dobre volje. Obče je znano, da je potres Vodice najbolj stresal in kajpada tudi naši nad polstoletja stari univerzi ni prizanesel. Popravili so jo za silo, a ker jim je vlada naklonila 5000 glđ. podpore za novo stavbo, je začel krajni šolski svet priprave zanjo. Krajni šolski svet, na čelu mu podzvetni in vztrajni č. gosp. S. Žužek, župnik, je preskrbel prostor krog 3000 m². To pa ni šlo tako lahko, kakor bi kdo mislil, zakaj pri nas se svet ne dobi tako lahko, zlasti ne tako lep in prikladen kakor je sedanj. Trebalo je mnogo truda, in le načelniku gre zasluga, da je bilo mogoče postaviti šolo na takó krasen prostor. Vem, da mu v njegovi skromnosti ne bo všeč, ako bo čital te vrste, a „čast, komur čast!“ Nova šola je bila letos dogotovljena in preskrbljena z vso notranjo opravo. Lepa stavba je to, da malo takih, in Vodičani so lahko ponosni nanjo.

Dne 9. vinotoka popoldne je bilo vse živo krog nove šole. Nekateri so belili mlaje, drugi privezavali zastave, tretji kopali jame in postavljali mlaje; drugi so zopet pribijali vence na šolo in mlaje, katere so splela pridna dekleta, tam na cesti pa so gromeli možnarji ter oznanjali okoličanom, da se bliža slovesni dan. Ko smo delo dovršili, smo z zadovoljstvom zrli na krasno odičeno šolo, raz katero so vihrale velikanske cesarske in narodne zastave.

Dne 10. vinotoka se je vršilo slovesno blagoslovljenje nove šole tako-le: Ob 8. uri je pel slovesno sv. mašo domači župnik. Po sv. maši je stopil pred oltar kamniški dekan in kanonik č. g. J. Oblak v spremstvu 10. duhovnikov. Po odpetem „Veni creator Spiritus“ so intonirali č. gg. duhovniki lat. lit. vseh svetnikov ter iste pevajoč odkorakali za šolsko mladino proti novi šoli. Tu je blagoslovil č. g. dekan šolo od zunaj in potem še znotraj. Na to je vstopila v lepo okrašeno šolsko sobo šolska mladina; k slovesnosti je došlo sosedno učiteljstvo in občinstvo.

Č. g. kanonik poprime besedo ter v poljudnem govoru korist šole in dolžnosti otrok in staršev do nje razjasni. Za njim se oglasi priznani govornik, domači g. župnik in kot načelnik krajnega šolskega sveta slovesno izroči ključ nove šole g. nadučitelju, rekoč nekako: Izročam vam ključ nove šole. Ne odpirajte z njimi samo vrat šole, odpirajte marveč srca vam izročene mladine. Učitelji ste vrtnarji, šolski prostori vrt in otroci dragocene rastline v njem. Vzgojajte te rastline tako, da vzrastó iz njih verni katoličani, vrli domoljubi in zvesti državljani. Ko je končal svoj res krasni govor po geslu „Vse za vero, dom, cesarja“, je prav presrčno zahvalil č. g. kanonika, da je blagohotno izvršil blagoslovljenje, svoje duhovne sobrate in učitelje pa, da so s svojo navzočnostjo povzdignili slovesnost. Domači g. nadučitelj je pohvalno omenil velikih zaslug, katere si je stekel za novo stavbo zlasti g. načelnik in krajni šolski svet sploh ter priznavši brezmejno požrtovalnost Vodičanov zaklical trikratni „Slava“ cesarju, na kar so zapeli učitelji „Cesarsko“. Ko je č. g. dekan omenil še zasluge c. kr. okrajnega glavarja, blagorodnega gospoda G. Friedricha in blagoslovil še križ in nekaj podob v šoli, so se odpravili č. gg. duhovniki h gostoljubnemu gosp. župniku, učiteljstvo pa v prostorno in priznano gostilnico Grajžarjevo. Tu se je pri okusni jedi in rujni kapljici razvila tako neprisiljena in presrčna zabava, da je bilo res veselje. Ker smo imeli v svoji sredi tudi gospo in gospodične Benedikovo, Petrovčičevo, Grajžarjevo in Krutnerjevo Mici, vse priznane pevke, se je kmalu po obedu razlegala po prijaznih Vodičah krasna slovenska pesem. Izmed sosednih učiteljev so bili navzoči gg.: Mesner, Zore, Benedik, Paternost, Rojina, Slapar, Kocijančič in Božič. Da je bilo dovolj smeha, sta skrbela g. „Čebevar“ in „Suzana“, za izvrstno in jako ceno postrežbo pa gdč. Grajžarjeva. „Neka jih Bog poživi!“

Vodiški.

Z Goriškega. Med goriškim učiteljstvom vlada velika nevolja in ogorčenost. In to po vsi pravici. Težko smo pričakovali zadnjega zasedanja našega dež. zbora v trdni nadi, da nam prinese kak poboljšek, ali žal, odšli smo praznih rok. Svoj čas se je učiteljstvo goriškega okraja poklonilo po posebni deputaciji sedanjemu knezonadškofu ter pri tej priliki prosilo tudi blagohotne naklonjenosti in podpore. Knezonadškof je deputacijo sprejel jako prijazno ter obljubil svojo podporo in pomoč. Bili smo torej takorekoč gotovi, da se nam izboljša prežalostno naše stanje, zakaj s knezonadškofovim glasom imajo naši poslanci večino v deželnem zboru in torej lahko doženo deželno-šolski zalog in s tem izboljšanje naših plač. Toda pri zadnjem zasedanju deželnega zbora sta bili na dnevnem redu edino le dve točki, in to menda največ radi tega, ker se je vedelo, da slovenski poslanci ne vstopijo v deželni zbor. Ali so poskušali naši poslanci dobiti nadškofa na svojo stran? In recimo, da to zasedanje ni bilo namenjeno drugim razpravam — kaj pa v bodočem zasedanju? Ali se naši poslanci ganejo v tem zmislu, ali ostanejo zopet doma? Kdo bo torej kriv, če učiteljstvo zopet nič ne doseže? Saj si pač ne moremo misliti, da bi nadškof ne glasoval za izboljšanje našega žalostnega stanja. Zato je pred vsem potrebno, da smo o tej točki na čistem do prihodnjega občne zborovanja, ki se ima sklicati v kratkem. Zato naj odbor učiteljskega društva goriškega stori potrebne korake in dobi v tej zadevi pojasnilo, da bomo vedeli, kaj imamo pričakovati od našega deželnega zbora. Ako bi se moglo doseči izboljšanje doma, bi ne bilo treba hoditi na Dunaj, kakor se namerava. Odbor učiteljskega društva naj pa v tem času pridno dela, da se zborovanje primerno izvrši,* in doseže sporazumljenje vseh učiteljskih društev na Goriškem.

„Sl. N.“

Iz učiteljskih krogov goriških. Odkar se je začelo učiteljstvo na Goriškem nekaj bolj gibati in oglašati za svoje pravice, je zapihal v „Soči“ kaj neprijazen veter proti učiteljstvu. „Soča“ nam sicer privoščí izboljšanje plač, ali da bi pri tem naši davkoplačevavci nič ne trpeli. To je res Salomon II. Tudi mi učitelji bi želeli take re-

*) Se je vršilo dne 3. t. m. Uredn.